

Spadek we współczesnych rozwiązaniach prawnych

Jeśli potrzebują Państwo więcej informacji o tej pracy, to proszę pisać - [kontakt](#)

Praca, która nie była jeszcze bronią. Ma 60 stron.

1. Wstęp
2. Rozdział 1.
 - a) ogólne pojęcie spadku
 - b) otwarcie i nabycie spadku
3. Rozdział 2.
 - a) długi spadkowe
 - otwarcie, przyjęcie i dział spadku
 - odpowiedzialność i jej wyłączenie
4. Rozdział 3.
 - a) rodzaje i sposoby objęcia spadku
 - b) powołanie i formy dziedziczenia
5. Rozdział 4.
 - a) przyjęcie lub odrzucenie spadku
 - termin złożenia oświadczenia
6. Rozdział 5.
 - a) umowy dotyczące spadku
 - umowa zrzeczenia się spadku
 - umowa zbycia spadku
7. Wnioski

WSTĘP

Od początków historii prawa kodyfikowanego regulacje dotyczące spadków, dziedziczenia i z nim związane czynności natury prawnej stanowią nieodłączną część prawa cywilnego materialnego. Już starożytni widzieli potrzebę sprawowania kontroli nad losami majątku i sytuacji prawnej po śmierci

właściciela. Poczynając od najwybitniejszych dzieł jurystów rzymskich, jak Ustawa XII Tablic, dzieła Gaiusa czy Justyniana, poprzez wielkie antyczne i współczesne cywilizacje, aż do obecnych kodeksów cywilnych, trwa nieustanny proces ulepszania i poprawiania prawa spadkowego. Życie, które jest najlepszym weryfikatorem ustaw, podpowiedziało wiele rozwiązań, liczne wręcz wymusiło na prawodawcach. Teoretycznie idealne prawo ciągle jest uzupełniane i wciąż zdarzają się wielce problematyczne kazusy będące wyzwaniem dla specjalistów od spraw spadkowych. Niniejsza praca będzie próbą znalezienia i przeanalizowania choć części z ogromu rozwiązań proponowanych przez ustawodawstwo polskie w dziedzinie rozporządzania majątkiem na wypadek śmierci.

Pierwotny podział tej materii, reprezentowany między innymi przez „Instytucje” Gaiusa i Justyniana, traktował o dwóch tylko rodzajach dziedziczenia: „ex testamento” i „ab intestato”. Tak skromna alternatywa była wielce niewystarczająca, gdyż oprócz testamentu i ustawy potrzebne były pewne rozwiązania pośrednie. Z czasem rzymska magistratura wytworzyła ewentualność zwaną „contra tabulas” czyli dziedziczeniem przeciwtestamentowym. Ewolucja jurysprudencji pozwoliła wykształcić prawną ochronę dla sytuacji wydziedziczenia lub częściowych przysporzeń ze spadku. Najbardziej obszernym nowożytnym zbiorem zasad prawa spadkowego jest Kodeks Cywilny Niemiecki (BGB) z 1896 roku. Wzorowany pośrednio na rozwiązaniach rzymskich i późniejszym systemie pandektowym, zawiera już większość materii stosowanej w tematyce spadków i testamentów. Doktryna polskiego prawa cywilnego dość szybko przejęła wzory zachodnie, a Kodeks Cywilny z 1964 roku przewidywał podobne rozwiązania, dostosowane oczywiście do realiów naszej codzienności. Obecnie obowiązująca Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku, uwzględniając liczne zmiany i poprawki, jest świetnie przygotowana pod względem regulacji prawa spadkowego i jego różnych niuansów.

Przepisy wykonawcze – ustawy i rozporządzenia Rady Ministrów – tworzą jednolity i stosunkowo jasny obraz sytuacji prawnej wszystkich osób uczestniczących w procesie dziedziczenia. Prawna systematyka spadków zawarta jest w czwartej – ostatniej księdze Kodeksu Cywilnego i obejmuje artykuły od 992 do 1088, z włączeniem wszystkich zmienionych lub uchylonych kolejnymi ustawami o zmianie Ustawy Kodeks Cywilny. Całość podzielona jest na dziesięć Tytułów, z których każdy reguluje odrębne elementy. Pominąwszy przepisy ogólne i traktujące o dziedziczeniu gospodarstw rolnych, artykuły zarysowują konkretną całość, wiążąc sytuacje towarzyszące otwarciu spadku z rodzajami i uprawnieniami do jego objęcia. Jako pierwszy temat podjęta została problematyka obejmowania spadku w momencie kiedy nie został sporządzony testament albo jest on nieważny. Jasno i rzeczowo wskazane są osoby zdolne do uzyskania własności po zmarłym oraz ich kolejność, a także określone części przypadające każdej z nich. Następnie napotykamy na regulacje prawne w przypadku sporządzenia ostatniej woli w sposób poprawny z punktu widzenia przepisów.

Formy i podział testamentów oraz przykłady ich sporządzania w określonych sytuacjach to tylko fragment obszernej materii tego zakresu. Kolejnym tematem podejmowanym przez Tytuły dotyczące dziedziczenia jest informacja o spadku, jego rozporządzaniem w sposób różnorodny, ale również obciążeniach związanych z jego otwarciem i przejęciem. Tutaj znajdziemy też pomoc w przypadku wątpliwości dotyczących długów spadkowych, umów i zobowiązań powstałych przy decyzji o dziedziczeniu. Ciekawą, choć nie będącą ewenementem na tle prawa spadkowego kwestią, są odrębne przepisy na temat dziedziczenia gospodarstw rolnych. Zamykają one obszerną materię tego działu Prawa Cywilnego. Zabierając się jednak do lektury i analizy regulacji prawnej spadków zalecane jest jednak rozpoczęcie od ogólnych przepisów i zapoznanie się z podstawową terminologią. Już wstępne informacje regulują prawny stan spadkodawcy i najbliższych, niezależnie od testamentu. Nie każdy również może zostać spadkobiercą pomimo sporządzonego testamentu lub

mocy ustawy . Taka wykładnia również staje się w praktyce niezwykle potrzebna. Sąd jest władny uznać niektóre osoby za niegodne spadku, co stanowi artykuł 928 §. 1.:

„ Spadkobierca może zostać uznany przez sąd za niegodnego, jeżeli:

1. dopuścił się umyślnie ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy;
2. podstępem lub groźbą nakłonił spadkodawcę do sporządzenia lub odwołania testamentu albo w taki sam sposób przeszkodził mu w dokonaniu jednej z tych czynności;
3. umyślnie ukrył lub zniszczył testament albo świadomie skorzystał z testamentu przez inną osobę podrobionego lub przerobionego.”

Spadkobierca niegodny traktowany jest tak, jak osoba nieżyjąca w chwili otwarcia spadku, chyba, że testator wcześniej mu przebaczy. Taka sytuacja wyłącza możliwość odsunięcia danej osoby od dziedziczenia (art. 930 § 1).

Podobnie jak starożytne rozwiązania, nasz Kodeks również stawia dwa główne warianty możliwości objęcia spadku. Jest to albo zawarcie spadkobiercy w testamencie, bądź też ustawowe dziedziczenie w sposób wskazany w drugim Tytule Ustawy. Ponieważ spadkiem jest nie tylko materialna część własności zmarłego ale też jego prawa i obowiązki, z wyłączeniem osobistych, nie każdy musi wyrazić zgodę na przyjęcie takiego dziedzictwa. Prawo musi być przygotowane na taką ewentualność. Dlatego prawo spadkowe obejmuje również warunki przyjęcia i odrzucenia spadku, ustanowienia wykonawcy testamentu, sądowego potwierdzenia praw spadkobierców, a także ramy odpowiedzialności za długi spadkowe.

Przy studiowaniu tematyki spadkowej niezbędna jest znajomość podstawowych pojęć stosowanych zarówno w Kodeksie czy Ustawach, jak i w podręcznikach specjalistycznych. Zazwyczaj źródłem takich informacji jest publicystyka z zakresu działu Języka Prawnego i Języka Prawniczego. Sam Kodeks również przybliży wiele terminów, bez których znajomości nie można w

pełni korzystać z zawartych w nim materii. Aby rozumieć i poprawnie interpretować prawo niezbędne jest rozumienie artykułów oraz poszczególnych wyrażeń w sposób dosłownie taki, jaka była intencja prawodawcy. Wiedza na temat istoty pojęcia spadek, czy testament jest podstawą funkcjonowania w realiach prawa spadkowego. Nie każdy laik ma pojęcie, że testament własnoręcznie spisany musi spełniać określone warunki, a także że ma on specjalną nazwę w ustawodawstwie polskim. Holograficzny testament, bo o takim mówimy, jest formą testamentu polegająca na pisemnym oświadczeniu woli spadkodawcy. Do ważności testamentu holograficznego konieczne są przesłanki zawarte w kodeksie cywilnym. Mianowicie sporządzenie testamentu w całości własnoręcznie przez spadkodawcę jest warunkiem bezwzględny. Spadkodawca powinien również podpisać go własnoręcznie i opatrzyć datą. O ile brak spełnienia dwóch pierwszych warunków pociąga za sobą nieważność testamentu holograficznego, to zgodnie z treścią kodeksu cywilnego brak daty nie pociąga za sobą nieważności testamentu holograficznego, jeżeli nie wywołuje wątpliwości co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu, co do treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów.

Jeśli powiemy, że zarówno testament, jak i wszelkie dotyczące go umowy są czynnościami prawnymi, warto byłoby sięgnąć do definicji samej czynności. Czynność prawna jest świadomym działaniem określonego podmiotu (osoby fizycznej lub prawnej) skierowane na powstanie, zmianę lub zniesienie konkretnego stosunku prawnego (np. spisanie testamentu, zawarcie umowy). W naszym przypadku zamierzeniem spadkodawcy jest spowodowanie prawnie wiążącego stosunku prawnego pomiędzy wykonawcą testamentu a spadkobiercami. Poprzez sporządzenie testamentu, będącego de facto zmianą porządku ustawowego, testator składa własne oświadczenie woli, które również ma swoją otoczkę prawnych znaczeń używanych do potrzeb wewnętrznych organów jurysdykcji. Oświadczeniem woli jest każde zachowanie się osoby będące uzewnętrznieniem zamiaru tej osoby wywołania

określonych skutków prawnych (ustanowienia, zmiany lub zniesienia stosunku prawnego). Wola osoby składającej oświadczenie musi być ujawniona w sposób dostateczny. Prawo dopuszcza złożenie oświadczenia woli w sposób dorozumiany (*per facta concludentia*), jednak oświadczenie to nie może nasuwać wątpliwości co do jego znaczenia.

W wielu wypadkach prawo wymaga, aby oświadczenie dotyczące danej czynności prawnej było złożone w szczególnej formie, np. forma aktu notarialnego dla nabycia własności nieruchomości. Kodycyl (łc. *codicillum* zdrobn. od *codex* 'księga; wykaz') jest kolejnym dodatkiem do pojęciownika prawniczego. Stanowi on akt dołączony do testamentu, rozporządzenie dodatkowe do zasadniczej jego treści. Zazwyczaj mówi o zmianie części planów dotyczących spadkobierców. Testator ma do wyboru albo zmienić cały testament, albo spisać do niego kodycyl. Jest to o tyle ułatwiające, że dokument ten, niejednokrotnie obszerny w treści, pozostawał zazwyczaj w większości bez zmian. Wprowadzenie kodycylu wyłączało konieczność przeprowadzania mozolnego procesu spisywania na nowo ostatniej woli. Poruszając się w zakresie testamentów dochodzimy siłą rzeczy do osób będących nabywcami majątku zmarłej osoby. Spadkobiercy, bo oczywiście o nich tu mowa, to osoby powołana do spadku z ustawy lub z testamentu. Spadkobiercą nie może być osoba fizyczna, która nie żyje w chwili otwarcia spadku, czyli śmierci spadkodawcy, ani osoba prawna, która w tym czasie nie istnieje. Natomiast może dziedziczyć dziecko poczęte w chwili otwarcia spadku. Warunkiem jednak w takiej sytuacji jest, aby urodziło się ono żywe. Spadkobiercą może być również fundacja ustanowiona przez spadkodawcę, jeżeli zostanie wpisana do rejestru w ciągu dwóch lat. Prawny status spadkobiercy ma stosunkowo szeroki zakres, począwszy od ochrony praw osób pominiętych w testamencie, aż do gwarancji skutecznych roszczeń o spadek prawnie należny.

Zapis jest terminem nie zawsze poprawnie rozumianym przez osoby zainteresowane regulacjami spadkowymi. Stanowi on

rozporządzenie testamentowe, w którym spadkodawca nakłada na spadkobiercę ustawowego lub testamentowego albo na zapisobiorcę obowiązek spełnienia świadczenia majątkowego na rzecz oznaczonej osoby. Zapis obciążający zapisobiorcę zwany jest dalszym zapisem. Nie każdy też wie, czym jest i jakie konsekwencje niesie zrzeczenie się spadku. Powoduje ono, że spadkobierca traci prawa i obowiązki wchodzące w skład spadku. Efektem jest taka sytuacja, w której ten, kto odrzucił spadek, jest traktowany tak, jakby nie dożył otwarcia spadku. Zatem traci on także prawo do późniejszego ubiegania się o określone części, które przypadająby mu, jeśli nie powziąłby tej decyzji. Warto się więc zastanowić nad zasadnością takowego postanowienia. Ze strony testatora istnieje zagrożenie, iż żaden ze spadkobierców nie będzie w stanie lub nie będzie chciał objąć zapisanego spadku. W takiej sytuacji możliwe jest zapobiegnięcie niezręcznemu stanowi rzeczy poprzez specjalną czynność, jaką jest substytucja, czyli podstawienie testamentowe. Polega ono na wpisaniu do testamentu alternatywnie osób wskazanych do dziedziczenia, gdyby właściwe nie mogły dziedziczyć. Istnieje podstawienie zwykłe, czyli postanowienie testamentu powołujące spadkobiercę na wypadek, gdyby spadkobierca ustawowy lub testamentowy nie chciał lub nie mógł dziedziczyć. Drugą formą jest podstawienie powiernicze, polegające na postanowieniu testamentu zobowiązującym spadkobiercę do zachowania spadku i przekazania go innej osobie jako spadkobiercy.

Wszystkie te rozwiązania prowadzą do stworzenia jasnej i klarownej sytuacji zarówno dla kogoś, kto pragnie pozostawić testament, jak i dla jego wykonawców i spadkobierców. Twórca Ustawy chciał jak najbardziej ułatwić wszelkie procedury oraz wskazać jak najwięcej możliwości i alternatyw wobec sytuacji nieprzewidzianych. Należy przyznać, że w znacznej części materia prawa spadkowego jest wyczerpująca i nie zawiera luk powodujących problemy w działaniu na tym polu.

Przy analizowaniu związków dziedziczenia testamentowego z ustawowym, które to związki zostaną w sposób wyczerpujący

wykazane w niniejszej pracy, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na istotę samego dziedziczenia. Jest to konieczne ze względu na fakt, iż jest to element wiążący obydwa rodzaje objęcia spadku.

Dziedziczenie to najogólniej mówiąc przejście majątku zmarłej osoby fizycznej (spadkodawcy) na jedną lub kilka osób fizycznych lub prawnych (spadkobierców, dawniej dziedziców). Przez dziedziczenie spadkobierca nabywa wszystkie prawa i obowiązki wchodzące w skład spadku, stając się tym samym ogólnym następcą prawnym spadkodawcy. Ważną informacją jest, iż nie tylko materialne rzeczy stanowią przedmiot dziedziczenia, ale też czynniki niematerialne, jak prawa czy obowiązki. Podstawą dziedziczenia może być wola spadkodawcy, wyrażona w testamencie, albo przepisy prawne. W związku z tym odróżnia się dziedziczenie testamentowe i dziedziczenie ustawowe. Dziedziczenie ustawowe zachodzi wówczas, gdy osoba zmarła nie sporządziła testamentu albo też żadna z osób powołanych w testamencie nie może lub nie chce dziedziczyć. Przepisy prawne (kodeks cywilny) precyzyjnie określają kolejność i proporcje dziedziczenia ustawowego.

Ważny testament sporządzony przez osobę zmarłą upoważnia do dziedziczenia testamentowego. Spadkobiercą testamentowym może być osoba fizyczna lub prawna spoza kręgów spadkobierców ustawowych. Spadkobierca nabywa spadek z chwilą śmierci spadkodawcy (tzw. otwarcie spadku), który może przyjąć lub odrzucić, składając w tej kwestii odpowiednie oświadczenie do sądu. Zgodnie z Konstytucją, prawo dziedziczenia podlega w Polsce ochronie. Niewątpliwie kwestia rozwiązań prawnych w sprawach spadkowych jest ciągle otwarta i wymagająca uzupełnień. Jednak przepisy zawarte w Kodeksie Cywilnym (Tytuł IV) i Ustawach szczegółowych wydają się dostosowane do potrzeb przeciętnego użytkownika, pozwalając w miarę swobodnie poruszać się po meandrach stworzonego prawa.

Jeśli chcesz zamówić pisanie pracy od podstaw, to zapraszamy na stronę [pisanie prac](#) - sprawdzony serwis